

Heerenveener wil groene wildernis in zijn stad hebben

Door F. G. DE RUITER

HEERENVEEN, 17 juni — Het is een kille, doorde-weekse middag in Heerenveen, wel eens het Haagje van het noorden genoemd, omdat er blijkbaar een zekere deftigheid van uitgaat. Als om vier uur de tekenleraar L. G. le Roy (47) met een leuke fietsband thuis komt, is hij doodop en nauwelijks in staat opnieuw het verhaal af te steken dat hij in diverse toonaarden al heeft meegedeeld aan professoren, studenten, landbouwingenieurs uit Wageningen en journalisten. Maar een sterke kop thee met een Fries „duimpje” brengen hem weer enigszins op krachten en een uur later wandelen we welgemeend in de stromende regen door de gemeentelijke proeftuin aan de President Kennedylaan, waar zijn opmerkelijke ideeën over parkaanleg gestalte kregen.

Louis le Roy begint een beetje erkenning te krijgen met zijn stelling dat de eentonigheid van de moderne stedenbouw slechts wordt versterkt door wat in het planologisch jargon de „groen-voorziening” heet: rechthoekige,

gladgeschoren grasmatten met een paar verdwaalde boompjes en enige keurige, afgebakende tulpenbedden, waar menig mens op afknapt. Le Roy zelf kan er bedroefd van worden als hij dit soort plantsoenen aanschouwt. Ook in Heerenveen zijn ze te vinden, maar aan de Kennedylaan is een nieuwe filosofie bezig door te breken, die kort gezegd hierop neerkomt: laat groeien wat groeit en beperk het menselijk ingrijpen tot de allernoodzakelijkste handelingen — de natuur ordent immers zichzelf.

Monocultuur

Het resultaat valt na anderhalf jaar te omschrijven als een bekoorlijke wildernis-in-wording, waarin onkruidachtige gewassen niet onderdoen voor plantensoorten waarvan het nut uit economisch of esthetisch oogpunt algemeen wordt erkend. Men vindt, kortom, een vegetatie die zich principieel onderscheidt van de monocultuur waar de meeste stedelijke plantsoenen onder lijden. Weliswaar kon de tuin door ruimtelijke beperkingen slechts achttien meter breed worden, maar de lengte van één kilometer vergoedt wel iets.

Toen Le Roy destijds de vrije hand kreeg, om dit plantaardige „verrassingspakket” samen te stellen, had hij geen streep op papier staan, want hij is als de dood voor planning. „Planning betekent jezelf en anderen vastleggen en dat is strijdig met mijn ideeën.” Hij werkte royaal

met puin om hoogtevverschillen te scheppen en liet de biadluis en ander als schadelijk bekend staand gedierte ongemoeid. Gemeentelijke autoriteiten en gewone burgers hielden hun hart vast, maar ze zijn inmiddels voor de tuin gewonnen. Le Roy: „Mijn grootste opponent heeft zijn waardering al betuigd.” Op soortgelijke wijze mag hij gaan grasduinen in Rolde, Zwijndrecht en Groningen. Brussel heeft hem aangetrokken voor de aanleg (althans de aanzetten daartoe) van een universiteitstuin, die twintig hectare zal meten.

Maatschappijkritiek

Toch gaan dit soort successen, hoe aanmoedigend ook, hem niet ver genoeg. Misschien zijn het slechts schijnsuccessen. Zijn hele opvatting over stedelijk groen wortelt in een maatschappijkritiek, die zich richt tegen de „geestelijk-onmondigverklaring” van de mens, gepaard gaande aan het voortschrijdende proces der unificatie.

Of in minder gewichtige taal van Le Roy: „Onze inbreng is op alle mogelijke punten uitgeschakeld. We wonen in voorgevormde flats, waar je niets van jezelf terugvindt. We krijgen niets anders dan uniekaas op ons bord en worden 's zaterdags uitgelaten op een soort eenheidsrecreatieterreinen. We vergeten daarbij dat de mens deel uitmaakt van het natuurlijk bestel. In de nieuwe stadswijken is die binding losgelaten, wat allerlei psychische frustraties tot gevolg

L. Le Roy

heeft. In plaats dat de mens daarvan leert, gaat hij steeds verder: de steden zijn geen waarborg meer voor een redelijk plezierig bestaan.”

Wat Le Roy wil bereiken, is dat de band met de natuur en-

germate wordt hersteld door een woningbouw, die zich straalvormig in het landschap uitstrekt. De ruimten tussen flats en eengezinshuizen dienen te worden gevuld met het tegenovergestelde van de platte grasmat, ongeveer naar het voorbeeld van het

Heerenveense stadspark met zijn weelderige begroeiing.

Kathedralen

Landschaps-, tuin- en andere architecten hebben in deze opzet louter een dienende en begeleidende taak. Hij zelf noemt zich bij voorkeur „vormgever”, met deze restrictie dat zijn vorm slechts een globale aanduiding geeft. Ideaal is een situatie waarin de burgerij op zijn nideeën inhaakt met eigen initiatieven.

Die kunnen dan de gestalte aannemen van bouwsels, uit hout of steen opgetrokken nieuwe plant aardige uitwassen enz., het doet er eigenlijk niet toe. Laat de mensen maar rommelen, niet geremd door schoonheidscommissie e.d. Zo werden in de Middeleeuwen ook de kathedralen gebouwd, zonder gedetailleerde tekeningen en notities, zonder planning. Alleen de hoofdstructuur stond vast, iedereen droeg er het zijne toe bij.

Le Roy: „Ik besef natuurlijk wel dat 70 procent van de bevolking daar geen zin in heeft. Die is inert, er is geen beweging in te krijgen. Maar dan blijft er altijd nog 30 procent over met een weerzin tegen de gezontheit en de lust om zich uit te leven.

Laat die mensen toch hun gang gaan. Geef ze de kans om er wat van te maken.”

Nu is Heerenveen in dit opzicht geen stralend voorbeeld. De bevolking waardeert de

proeftuin, maar heeft zich nog niet tot een eigen inbreng laten verlokken. Le Roy („dat kan aan de Friese volksaard liggen”) hoopt dat het elders beter gaat. In Rolde zal hij binnenkort vanaf het nulpunt beginnen. Daar is nog niets. De bevolking mag uitgebreid meepronieren.

Eigen tuin

Afgezien van de Kennedylaan heeft de tekenleraar nog een troef om bezoekers te overtuigen. Zijn eigen huis in de toch al lommerrijke buitenwijk Oranjewoud is omringd door een tuin, waarin het principe „laat groeien wat groeit” na vijf jaar heeft geleid tot een toestand die zich laat vergelijken met de ondergroei van een tropisch regenwoud. Er groeien 500 tot 600 plantensoorten, waaronder enkele uiterst zeldzame, dank zij bijv. de afwezigheid van mest en bespuitingmiddelen.

Het wemelt er van de slakken. Ongedierte? Le Roy: „Welnee. Ze vervullen een uiterst nuttige rol door de bomen schoon te houden, waardoor ze weer kunnen ademen. Kijk eens hoe die stammen eruit zien. Ze glimmen je tegen.oet. Ik krijg hier biologen en landbouwingenieurs. Ze staan net zo verbaasd te kijken als de leek. Ze kennen alleen nog maar bomen met een groene algenaanslag.”

„De natuur”, gaat hij verder, „wordt beheerst door een ordenend beginsel. We hoeven niet

bang te zijn voor de chaos. De mens mag alleen in het begin begeleiden, maar dan dient hij zich snel terug te trekken. Niet spitten, niet sproeien en niet snoeien. Een enkele boom kappen als het te vol wordt, dat mag. Maar laat die boomstam asjeblieft liggen. Door het natuurlijke rottingsproces keert hij terug in de bodem. Zo vormt zich nieuwe grond. We halen veel te veel bomen en bladeren weg. Zo raakt de aarde uitgeput. Onkruid wieden? Geen sprake van. Onkruid is ook natuur. Het beantwoordt alleen niet aan onze economische wetten van nut en rendement. De natuur houdt er haar eigen wetten op na. Ze streeft naar variatie, ze kent geen monocultuur.”

Dat brengt hem, terwijl de hagedissen voor ons uitritselen, terug op de monocultuur van onze stedelijke grasvelden, frequent kaalgeschoren door gemechaniseerde plantsoenwerkers, want het gras mag niet te hoog opschieten. Het wordt tijd dat we na zo veel keurige gazons weer „kathedralen” gaan bouwen, maar dan horizontaal. Le Roy wil zich graag beschikbaar stellen als bouwmeester op de achtergrond, zonder planning en wars van eenvormigheid.

Als hij het verhaal hoort van de randstadbewoner die zijn huis in een rij wilde versieren met een dakkapel, maar alleen toestemming kreeg als de hele straat het deed, breekt hij in een droevige lach uit: „Dus zo diep zijn we al gezonken.”